



Strom důvěry – výklad pojmů

Obsah

Strom důvěry – výklad pojmů.....	1
Úvod.....	1
Poznámka k výkladu pojmů.....	1
1) Důvěra.....	2
2) Tvzení.....	2
3) Zastoupení.....	2
4) Viditelnost.....	3
5) Filtr / Perspektiva / Pohled.....	3
6) Napětí.....	3
7) Kanonický dokument.....	3
8) Kontext.....	3
9) Odpovědnost.....	4
10) Stopa / historie tvzení.....	4
11) Neodvratitelnost dopadu.....	4
12) Neúplnost.....	4
13) Oponentura.....	4
14) Rámec.....	4

Úvod

Tento dokument vychází ze základního vymezení Stromu důvěry jako dlouhodobého úložiště významu a vztahů mezi tvzeními.

Neslouží k uzavírání významů ani k vytváření normativních definic.

Výklad pojmů není normativní slovník, ale řízená interpretační vrstva.

- umožňuje chybovost a nejednoznačnost,
- nezamyká jazyk, pojmy jsou často záměrně „vícevrstvé“,
- chrání architekturu před rozpadem významu,
- funguje jako tlumič napětí mezi přesností a otevřeností,
- určitý výklad, definovaný jediným významem nebo polem příbuzných významů, je možný, nemusí být jediný a není privilegovaný,
- **neoslazuje odpovědnost ostatních dokumentů,**
- a jejich použití závisí na kontextu.

Rozsah pojmů neusiluje o úplnost, je mapou aktuálního stavu jazyka projektu.

Poznámka k výkladu pojmů

Pojmy uvedené v tomto dokumentu nejsou definovány jako jednoznačné a uzavřené kategorie. Každý pojem je chápán jako **pole příbuzných významů**, které se může v čase proměňovat, zpřesňovat nebo rozšiřovat v závislosti na kontextu, použití a zkušenosti komunity.

Tento dokument neposkytuje privilegovaný výklad pojmů, ale dočasnou orientační mapu, která má usnadnit porozumění projektu a zároveň ponechat prostor pro odlišné interpretace a jejich střet.



1) Důvěra

V projektu Strom důvěry se pojem důvěra používá v několika souvisejících, ale ne totožných významech.

Možné roviny výkladu:

- důvěra jako **vztahový signál** mezi subjekty,
- důvěra jako **volba perspektivy / filtru**,
- důvěra jako **předpoklad určité role nebo pravomoci**.

Poznámka ke kontextu:

Konkrétní význam pojmu důvěra se vždy odvíjí od kontextu, ve kterém je použit; žádná z těchto rovin není obecně nadřazená.

2) Tvrzení

Tvrzení je základní jednotkou evidence ve Stromu důvěry.

Možné chápání pojmu:

- výrok o skutečnosti,
- hodnocení,
- interpretace,
- analytický výstup,
- reakce na jiné tvrzení.

Poznámka k odpovědnosti:

Každé tvrzení má svého autora nebo odpovědný subjekt, bez ohledu na to, zda vzniklo lidskou činností nebo prostřednictvím nástroje.

3) Zastoupení

Zastoupení je způsob, jakým subjekt vyjadřuje svůj postoj, pohled nebo interpretaci v rámci systému. Je to pojem, kde se nejčastěji míchá identita, role a moc.

Možné roviny výkladu:

- vztah mezi subjektem a skupinou,
- forma delegovaného hlasu,
- veřejný obraz postoje v určitém kontextu.

Poznámka k dynamice:

Zastoupení není chápáno jako trvalá identita, ale jako stav vztahu, který se může v čase měnit.



4) Viditelnost

Viditelnost určuje, komu a za jakých okolností je obsah zpřístupněn. V jaké míře je určité tvrzení, hodnocení nebo vztah zpřístupněn pozornosti ostatních účastníků. Jedná se o jeden z nejcitlivějších pojmů z hlediska práva a moci.

Možné roviny výkladu:

- veřejná viditelnost,
- omezená viditelnost (skupina, role),
- neviditelný / pracovní obsah.

Poznámka k významu:

Viditelnost není totožná s publikací ani s existencí obsahu v systému.

Viditelnost ve Stromu důvěry **není řízena centrálně**, ale vzniká kombinací zájmu, důvěry, odkazů a nástrojů čtenáře.

Neviditelnost neznamena neexistenci ani popření významu.

5) Filtr / Perspektiva / Pohled

Filtr (perspektiva, pohled) je způsob, jakým si uživatel nebo skupina vybírá, jaké výklady a tvrzení chce sledovat. Je to pojistka proti záměně „výběru“ za „pravdu“.

Možné chápání:

- epistemická pomůcka,
- osobní volba,
- kulturní nebo hodnotový rámec.

Poznámka:

Použití filtru neznamena potvrzení pravdivosti obsahu, ale vyjádření zájmu či relevance.

6) Napětí

Stav vznikající souběhem rozdílných tvrzení, interpretací nebo hodnocení, který není v systému Stromu důvěry chápán jako problém, ale jako **zdroj informace**.

Napětí není určeno k odstranění, ale k zviditelnění a dalšímu zkoumání.

7) Kanonický dokument

Dokument, který slouží jako výchozí referenční rámec pro ostatní části projektu Strom důvěry. Kanonický dokument neznamena „neměnný“ ani „pravdivý“, ale **dohodnutý bod, od něhož se ostatní texty odvozují**.

Jeho role spočívá v zajištění konzistence, nikoli v uzavření výkladu.

8) Kontext

Soubor okolností, vztahů a předchozích tvrzení, v jejichž rámci je určitý obsah, hodnocení nebo vlajka čtena.

Kontext není ve Stromu důvěry pevně daný, ale vzniká kombinací **historie, viditelnosti a zvoleného pohledu čtenáře**.

Stejný obsah může v různých kontextech nést odlišný význam.



9) Odpovědnost

Vazba mezi tvrzením, jeho autorem a důsledky, které z tohoto tvrzení plynou v čase.

Odpovědnost ve Stromu důvěry není vynucována sankcí, ale **akumulací reputačních důsledků**, které nelze zpětně odstranit bez zanechání stopy.

10) Stopa / historie tvrzení

Souvislá stopa změn, hodnocení, reakcí a kontextů vztahujících se k určitému tvrzení nebo profilu. Historie není chápána jako archiv, ale jako **aktivní součást významu**, která umožňuje čtení vývoje postojů v čase.

11) Neodvratitelnost dopadu

Princip, podle něhož každé veřejné tvrzení zanechává ve Stromu důvěry stopu, která nemůže být zcela vymazána, pouze překryta dalšími tvrzeními.

Neodvratitelnost není trestem, ale **preventivním mechanismem**, který podporuje odpovědné jednání.

12) Neúplnost

Vlastnost systému, ve kterém žádný model, dokument ani tvrzení neaspiruje na úplnost nebo konečnost.

Neúplnost není chybou, ale **vědomým předpokladem**, který umožňuje růst, revizi a vznik nových interpretací.

13) Oponentura

Vědomé formulování námitky, alternativního výkladu nebo zátěžového scénáře vůči určitému tvrzení nebo modelu.

Oponentura ve Stromu důvěry neslouží k vyvrácení, ale k **rozšíření pole možných interpretací** a k testování mezí systému.

14) Rámec

Soubor předpokladů, pojmů a vztahů, v jejichž rámci je určitý obsah interpretován.

Rámce nejsou ve Stromu důvěry pevně dané; mohou být předmětem sporu, hodnocení i důvěry.

Výklad pojmů ve Stromu důvěry není uzavřeným seznamem významů, ale otevřeným procesem, který se vyvíjí spolu s projektem a jeho komunitou.

